

Verder kijken dan onze ogen kunnen zien

In hoeverre vormt de serie lezingen die Rudolf Steiner in 1924 hield, de Landbouw cursus, een inspiratiebron voor boeren, tuinders of onderzoekers anno 2014? Deel 13: Thomas Hoedjes (25), tuinte, hovenier en leerling groenteveredeling. *Tekst: Thomas Hoedjes en Gineke de Graaf / Foto: Gert Jan van den Broek*

Thomas Hoedjes rondde in 2012 de opleiding aan Warmonderhof af. Tot voor kort werkte hij als tuinder voor de voedselbank in Eindhoven. Nu doet hij klussen als zelfstandig hovenier en volgt hij een deeltijdopleiding voor biologisch-dynamische groenteveredeling in Duitsland. Daarvoor loopt hij stage op De Groenen Hof.

Thomas: "Tijdens de periode op Warmonderhof waar we de Landbouwcursus behandelden, kreeg iedere leerling de opdracht een hele of halve voordracht te bestuderen en voor te dragen aan de rest van de groep. Ik kreeg de derde voordracht; over hoe geestelijke krachten werken via de minerale stoffen in de natuur, voornamelijk in de plant. Dus over koolstof, waterstof, stikstof, zuurstof, zwavel."

"Wat mij raakte was dat de stoffen en hun werking voor mij heel grijpbaar werden en visueel. Ik zag het volledig voor mij hoe via het geraamte van de koolstof ('het geraamte van de aarde'), de andere elementen hun weg vonden. Het beeld dat ik voor me zag heb ik toen nog getekend: het koolstofgeraamte als een spiraalvormige glijbaan waarover de stikstof beweegt. De zwavel 'bevochtigt' dit koolstofgeraamte volgens Steiner, zodat het voor de stikstof mogelijk is zich erover te verplaatsen. Daarbij zag ik de zwavel dan als de groene zeep, waardoor de stikstof via de glijbaan op de goede plek in de plant kan aankomen om daar mee te bouwen aan de eiwitsubstantie. Grappig is natuurlijk dat in de kunst dit een heel abstracte schets zou

zijn, terwijl het voor mij juist de abstracte zienswijze van de chemische elementen levendig en kleurrijk maakte."

"Als ik met verschillende soorten planten werk, zowel met groenten als bij het hovenierswerk, komt het thema van dit hoofdstuk wel eens boven. Ik vraag mij dan vaak het volgende af – en probeer dat ook te zien: elke plant heeft een andere samenstelling uit de verschillende stoffen en heeft een unieke samenstelling nodig van deze stoffen. Wat heeft dan deze unieke samenstelling per plantensoort voor invloed op het vormingsproces en het uiterlijk van de plant?"

"Ik weet bijvoorbeeld dat smeerwortel en borage allebei veel kalium bevatten. Smeer-

wortel kan deze stof zelfs halen uit grond waarin de kalium gefixeerd is. Het blad van smeerwortel en borage lijkt ook wat op elkaar: breed, niet zo doorgevormd ... zou dat iets met die kalium te maken hebben?"

"Ik kijk sindsdien ook anders naar een plant en zijn werking op de mens. Selderij kan veel zout opnemen en bevat veel zouten. De naam zegt het al: *sel* is zout in het Frans. Het heeft een knapperige steel en blad. Als je je slap voelt en er wat van eet, knap je ervan op. Je wordt zelf ook weer wat knapperiger als het ware. Dat zoute in de plant geldt trouwens ook voor rode biet."

"Ik vond het lezen van de Landbouwcursus zo boeiend, omdat het andere dimensies laat

Thomas ziet de werking van stoffen levendig voor zich: een koolstofglijbaan waarover stikstof zich makkelijk verplaatst dankzij zwavel als smeermiddel

zien van alle verschijnselen van de landbouw en natuur. Ik vind het uitdagend, om op een andere manier dan gangbaar is, zelf een antwoord te vinden op een vraag, of om een beeld te vormen van iets wat zich voordoet in de praktijk door goed waarnemen."

"Een voorbeeld is koeien zonder hoorns. Ik heb altijd een weerstand gevoeld bij het verwijderen van hoorns bij koeien. De gangbare boer zou zeggen 'het heeft geen nadelige gevolgen'. Maar ik vroeg me af wat het zichtbaar met de koe deed. Wat mij steeds weer opviel bij onthoornde koeien, was dat de schedel in een soort punt groeit. Daardoor is het schedeldak niet vlak en breed, maar smal en als een lange bult. Dat maakt een zwakkere indruk op mij. Ook valt me op (vooral aan de ogen) dat ze een doffere en minder wakkere uitstraling hebben en ik krijg steeds het gevoel dat ze ontaard zijn, dat ze als het ware niet meer hun complete 'koe-zijn' kunnen leven. Het komt op mij over dat deze dieren dit ontnomen 'koe-zijn' alsmaar meezeulen als een last. Dat lijkt zich te uiten in de manier van lopen, dit lijkt moeizamer te gaan dan bij een koe met hoorns. Die lijken vaak krachtiger te lopen. Het verschil valt in het bijzonder op als in zo'n groep onthoornde koeien er één rondloopt die wél hoorns heeft. Het is voor mij geen conclusie, maar dit is wat ik heb waargenomen en de vraag waar het wat doet met de koe, daar ben ik nog niet precies uit."

"De Landbouwcursus is erg compleet in onderwerpen en tegelijk word je aangezet om zelf goed na te denken en voorstellingen te maken om dat wat geschreven staat goed te kunnen begrijpen. Er staan veel vragen in met een antwoord, maar er zullen zich altijd vragen blijven voordoen die om een antwoord vragen. De inhoud van die antwoorden is belangrijk, maar voor mij is de zienswijze minstens net zo belangrijk: de zienswijze en de manier waarop de dingen verklaard worden en hoe de oplossingen voor problemen worden gevonden. Dat heeft mij geïnspireerd."

"Ik denk dat dit ook een van de belangrijkste dingen is in het algemeen: dat we op een vergelijkbare wijze de vragen proberen te benaderen en te beantwoorden die zich nu voordoen in de landbouw of op een ander gebied. Dus wat verder te kijken dan onze neus lang is en onze ogen kunnen zien. Dat zou denk ik al veel verandering kunnen brengen. En als dat gebeurt samen met anderen die dezelfde vraag hebben, kunnen die vragen denk ik ook makkelijker en sneller beantwoord worden, omdat ieder dan zijn eigen kwaliteit kan inzetten om die vraag te beantwoorden." 🐾